

Jsou ve výrobcích,
které kupujete,
škodlivé chemické látky?

MÁTE PRÁVO TO VĚDĚT!

GREENPEACE

Jak na nás škodlivé chemikálie působí?

Již po nějakou dobu se objevují vědecké důkazy spojitosti různých onemocnění (alergií, astmatu, poruch učení, diabetu, rakoviny, endometriózy, Parkinsonovy choroby a neplodnosti) s vystavením lidí nebezpečným průmyslovým chemikáliím. Ty působí prostřednictvím vzduchu, který dýcháme, jídla, které jíme, vody, kterou pijeme, vnitřního a vnějšího prostředí, v němž se nacházíme, a také prostřednictvím výrobků, jež používáme. Doma nebo v kancelářích například polykáme či vdechujeme prach obsahující chemické částice uvolňované z určitých výrobků. Chemikálie také vdechujeme v plynné formě (např. z nové pohovky či matrace). A také naše kůže přímo absorbuje látky z pleťových krémů apod.

Nebezpečné průmyslové látky jsou přítomny v mnoha předmětech denní potřeby jako jsou osvěžovače vzduchu, kosmetika, parfémy, čisticí prostředky, nábytek, elektronika, matrace, koberce, elektrické kabely, textil, osvětlení, hrnce a různé kuchyňské potřeby, nádoby na uchovávání potravin, oděvy, kancelářské potřeby, hračky... Navíc takové chemikálie nejsou uvedeny na štítcích zboží, anebo je na nich uvedeno tolik látek, že je těžké se v nich vyznat a zjistit, která může být nebezpečná.

Připustíme-li, že prevence je lepší a levnější než léčba, pak platí, že čím méně jsou látky ve spotřebním zboží nebezpečné, tím lépe. Rozhodně jim nechceme být vystaveni nevědomě – chceme zjistit, které zdraví škodlivé látky se nacházejí v předmětech, jež kupujeme, a také jak nás mohou poškodit.

Chraňte se pomocí svého práva vědět

Od poloviny roku 2007 platí v **EU nová legislativa týkající se průmyslových chemikálií**, zkráceně nazývaná **REACH***. Ačkoli má také své slabé stránky, dává evropským spotřebitelům lepší práva. Nové předpisy poskytují lidem "právo vědět" o nejnebezpečnějších látkách obsažených ve výrobcích. Jakákoliv firma je povinna Vám do 45 dnů na Vaši žádost sdělit, zda daný výrobek obsahuje látky zařazené v rámci REACH na seznam nejvíce nebezpečných chemických látek (tzv. "kandidátský seznam" látek vyvolávajících zvlášť velké obavy). Firma Vám také musí poskytnout dostatek informací, jež Vám umožní bezpečné používání výrobku. Informace můžete požadovat před anebo po jeho zakoupení. To znamená, že se nyní můžete rozhodovat na základě lepší informovanosti o tom, co kupujete a jak takovou věc používat. Dotazováním zároveň dáte výrobcům najevo, že stojíte o bezpečnější výrobky. Na tomto letáčku naleznete vzor žádosti o informace adresované firmě. Vezměte si dopis s sebou, až půjdete nakupovat, vyplňte pouze datum a název výrobku a předejte žádost obchodníkovi nebo ji zašlete přímo výrobcí.

(*Registrace, vyhodnocení, povolení a zákaz chemických látek) – registration, evaluation, authorisation and restriction of chemicals

Podle legislativy REACH jsou společnosti povinny Vám říct o látkách zařazených na seznam těch nejvíce nebezpečných. Ale tento seznam v rámci systému REACH teprve začal vznikat a zatím je stále velmi krátký. Budete-li se s dotazy na chemické látky na výrobce obracet, tvůrci předpisů pochopí, že lidé mají zájem o výrobky bezpečné po chemické stránce, a vládní představitelé to povzbudí k rychlejšímu doplnění seznamu škodlivých látek. Sdělte nám prosím, jaké odpovědi jste od výrobců obdrželi: toxic@arnika.org, info@env-health.org, greenpeace@ecn.cz

SKRYTÁ NEBEZPEČÍ:

Příklady chemických látek ve spotřebních výrobcích, které obvykle nejsou vyznačeny na obalu

Ftaláty (DEHP, DBP, BBP) Di-2 -ethylhexyl ftalát, di-butyl ftalát, benzyl butyl ftalát;

Vlastnosti: toxické ve vztahu k reprodukčnímu ústrojí

Zdravotní účinky *: mohou poškodit reprodukční systém malých dětí a mohou narušit hormonální systém.

Produkty: kosmetika, šampony, zvlhčovače, parfémy, některé hračky, textil, podlahové krytiny, koberce, nábytek, plastové obaly (včetně obalů potravin), interiéry aut, dětské matrace, sprchové závěsy, sedačky a jiné předměty z polyvinylchloridu (PVC)

Bromované zpomalovače hoření (Deka BDE, Penta BDE, HBCDD)

Vlastnosti: v životním prostředí těžce rozložitelné (perzistentní), mohou se hromadit v těle (bioakumulativní), mohou být toxické

Zdravotní účinky *: negativní účinky na játra, mozek a nervový systém *

Produkty: matrace, koberce, pohovky a čalouněný nábytek, textil (záclony, přehozy atd.), oděvy (některá dětská pyžama), elektrické spotřebiče (počítače, laptopy, mobily, televize, DVD přehrávače, žehličky, svítidla a šňůry.

Perfluorované chemikálie (PFOS, PFOSA, PFOA)

Vlastnosti: těžce rozložitelné (perzistentní), mohou se hromadit v krvi, játrech (bioakumulativní), mohou být toxické

Zdravotní účinky *: mohou způsobovat vrozené vady, poškodit imunitní systém a činnost štítné žlázy.

Produkty: hrnce, pánve s nepřilnavým efektem, nepromokavé oblečení, plastové nádoby na potraviny, koberce, čalounění

Bisfenol-A (BPA)

Vlastnosti: může poškodit hormonální a imunitní systém

Zdravotní účinky *: může poškodit mužské rozmnožovací ústrojí, zvýšit riziko rakoviny, způsobovat obezitu, diabetes, odolnost vůči inzulinu, polycystické onemocnění vaječníků, potraty

Produkty: kojenecké lahve, láhve na vodu, vnitřek obalů potravin a nápojů, lahve na vodu, zubní výplně a těsnící hmoty, elektrické spotřebiče a elektronika, kompaktní disky.

* Závěry vychází ze studií provedených na zvířatech, což je běžná cesta jak určit, které látky jsou škodlivé pro člověka a je potřeba je přísně kontrolovat nebo zakázat

Jak se můžete zasadit o to, aby firmy vyráběly bezpečnější produkty?

Využívání Vašeho nového "práva vědět" také představuje významnou příležitost jak pomoci prosadit změny způsobu, jak firmy produkty vyrábějí, jaké látky do nich přidávají a dokonce může změnit i to, jaké druhy zboží jsou k dostání v obchodech. Nátlak veřejnosti totiž funguje často rychleji než zavedené předpisy. Výrobci musejí pocítit, že lidé o bezpečnější výrobky stojí. Můžete je tedy přimět k tomu, aby zanechali výroby nebezpečných chemických látek a začali používat či vyvíjet bezpečnější alternativy. Nevládní a odborové organizace sestavily seznamy nebezpečných látek na základě nových předpisů REACH. Požádejte firmy o to, aby uvedené seznamy použily k odhalení a náhradě nebezpečných látek.

Mezinárodní chemický sekretariát (ChemSec) sestavil seznam **267** látek, jež splňují kritéria REACH pro nejnebezpečnější chemikálie, tzv. seznam **S.I.N. (Substitute It Now – Nahraďte je hned nyní)**. Učinil tak s cílem napomoci tomu, aby legislativa REACH fungovala rychleji a aby poukázal na to, že některé látky je potřeba nahradit

www.sinlist.org

Prioritní seznam látek sestavený odbory

Aby upozornila na nemoci postihující pracovníky vystavené chemickým látkám, sestavila Evropská odborová konfederace (ETUC) seznam **300** prioritních látek, jež by měly být nahrazeny kvůli ochraně zdraví zaměstnanců i spotřebitelů. Tyto látky splňují kritéria REACH pro nejnebezpečnější chemikálie. Mnoho látek uvedených na tomto seznamu je rovněž na seznamu SIN.

www.etuc.org/r/830

Podle nové evropské legislativy patří mezi nejnebezpečnější látky, tedy "**látky vyvolávající zvlášť velké obavy**", takové, které:

- způsobují rakovinu (karcinogeny);
- mění DNA (mutageny);
- poškozují plodnost či plod (reprotoxické);
- těžce se rozkládají v životním prostředí, hromadí se v těle, nebo mohou být jedovaté (persistentní, bioakumulativní, toxické);
- mají pravděpodobně jiné nepříznivé účinky (vyvolávající srovnatelné obavy);

Vzorový dopis

Vaše kontaktní informace

Datum

Vážená paní / Vážený pane,

v souladu s tím, jak to vyžaduje nová chemická legislativa EU, tzv. REACH, bych Vás chtěl/a požádat o poskytnutí informací o tom, zda je ve Vašem výrobku

_____ nebo v jeho obalu přítomna některá z chemických látek zařazených na "kandidátní seznam látek vyvolávajících zvlášť velké obavy".

V případě, že některá z takových látek se ve výrobku či jeho obalu nachází, zákon ukládá, abyste mi sdělili její název a poskytlí dostatek informací k bezpečnému používání výrobku do 45 dní od obdržení této žádosti.

Ocenil/a bych také, kdybyste mne zároveň informovali o případných dalších škodlivých chemických látkách obsažených ve výrobku, a o tom, co podnikáte, abyste mohli nabídnout tento či podobný výrobek bez obsahu těchto nebezpečných látek. Budete-li mít zájem učinit v určení škodlivých chemických látkách více, použijte prosím seznam REACH S.I.N. List 1.0 (www.sinlist.org) a Prioritní seznam Evropských odborových svazů (European Trade Unions Priority List - www.etuc.org/r/830). Pro více informací o Vašich závazcích vyplývajících z REACH prosím kontaktujte Národní linku pomoci: http://echa.europa.eu/reach/helpdesk/nationalhelp_contact_en.asp

S pozdravem

Kopii tohoto listu posílám rovněž na:

European Chemicals Agency, P.O. Box 400, 00121 Helsinki, FINLAND

Arnika - program Toxické látky a odpady, Chlumova 17. Praha 3

Tento dopis si můžete stáhnout na webových stránkách www.pvc.arnika.org/chemickabezpecnost.shtml nebo v několika jazykových mutacích na stránkách www.chemicalshealthmonitor.org.

Pokud na dopis nedostanete odpověď do 45 dnů, můžete kontaktovat Ministerstvo životního prostředí, které má v České republice implementaci evropské legislativy REACH na starost.

Některé společnosti již začaly ve svých produktech identifikovat škodlivé látky a pracují na jejich náhradě za bezpečnější alternativy, jiné materiály nebo využívají jiné výrobní postupy.

Více informací naleznete na stránkách Greenpeace:

<http://www.greenpeace.org/international/press/reports/chemical-home-company-progress>

Další zdroje informací

Webové stránky Arniky

www.bezjedu.arnika.org, www.cepo.arnika.org,
www.pvc.arnika.org

- profily různých chemických látek
- databáze alternativ k PVC
- databáze rizikových výrobků z hlediska obsahu škodlivých látek
- podpora veřejnosti

Webové stránky Sdružení obrany spotřebitelů

www.spotrebitele.info

Webové stránky Greenpeace ČR

www.greenpeace.cz

Webové stránky www.chemicalshealtmonitor.org

- komiks v angličtině a francouzštině: Choosing Our Future
- rakovina prsu a chemické látky – v několika jazykových mutacích
- plasty a Bisphenol A – spotřebitelský průvodce v angličtině
- více o REACH – anglicky, španělsky, francouzsky, německy
- jak REACH může ovlivnit naše zdraví – v 7 jazykových mutacích včetně češtiny

Vydání: únor 2009

Arnika – program Toxické látky a odpady
Chlumova 17
130 00 Praha 3

SOS – Sdružení obrany spotřebitelů, o.s.
Novákových 8
180 00 Praha 8

Greenpeace ČR
Prvního pluku 12
1800 Praha 8

GREENPEACE

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

Tento leták vychází v rámci projektu sdružení Arnika s názvem „Chemická bezpečnost občanů Evropy“, který finálně podpořila Evropská komise prostřednictvím Zastoupení Evropské komise v ČR.

Leták je rovněž součástí projektu Chemicals Health Monitor Project, vedeného Aliancí pro zdraví a životní prostředí (Health and Environment Alliance) ve spolupráci s dalšími evropskými partnerskými organizacemi.

Cílem projektu je zlepšit zdraví občanů zajištěním toho, aby se do politiky co nejdříve promítly klíčové důkazy souvislosti mezi chemickými látkami a nemocemi. Navštivte stránky <http://www.chemicalshealthmonitor.org>.

The Health and Environment Alliance
(HEAL)
28 Blvd Charlemagne, 1000 Brusel,
BELGIE